

S. 393-626.

10. Sukhomlynskyi V. O. Sertse viddaiu ditiam. *Vybrani tvory*: u 5-ty t. Kyiv : Rad. shk., 1977. T. 3. S. 5-278.
11. [SVDZh 67, 2] Sukhomlynskyi V. O. Stezhka do kvituchoho sadu. *Literaturna Ukraina*. 1969. 26 veresnia. S. 2.
12. Sukhomlynskyi V. O. Sto porad uchytelvi. *Vybrani tvory*: e 5-ty t. Kyiv : Rad. shkola, 1976. T. 2. S. 419-654.
13. Tartakovskyi B. S. Povest ob uchyteli Sukhomlynskom; Smert y zhyzn riadom: Povesty. Kyiv : Dnipro, 1983. 408 s.

Волошина В. В. Значение родноязычной книги на уроках украинского языка и литературы в развитии конкурентоспособности младшего школьника.

Статья посвящена анализу мыслей, исследований В. О. Сухомлинского относительно роли родноязычной книги в учебе и воспитании конкурентоспособного поколения. Описан круг проблем относительно интеллектуальной и полноценной жизни личности. Проанализированы ключевые принципы воспитательного процесса Павлыської средней школы.

Ключевые слова: конкурентоспособность, книга, воспитатель-словесник, развитие и воспитание подрастающего поколения, интеллектуальная и полноценная жизнь, национальная и общечеловеческая культура, Комната Мысли, поэзия, поэтическое слово.

Voloshyna Victoria Valentinovna. Value of by a native language book but lessons of Ukrainian and literature in development of competitiveness of junior schoolboy.

The article is devoted the analysis of ideas, researches of V. O. Sukhomlinskiego, in relation to the role of ridnomovnoy book in studies and education of competitive generation. The circle of problems is described in relation to intellectual and valuable life of personality. Analysis of key principles of the educational process Pavlyskoyi high school.

Keywords: competitive, book, educator-philologist, development and education of the younger generation, intellectual and full-fledged life, national and common to all mankind culture, Room of Idea, poetry, poetic word.

УДК 373.2.037.1(091)(477)

Гаращенко Л. В., Ліміченко О. Д.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ РУХЛИВИХ ІГОР В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: МЕТОДИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ

У статті висвітлюється проблема підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності у галузі фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку. Розглянуто методичні аспекти підготовки майбутніх вихователів до проведення українських народних рухливих ігор з дітьми дошкільного віку. Обґрунтовано доцільність використання активних методів навчання для якісного оволодіння майбутніми педагогами професійним досвідом у галузі фізичного виховання дошкільників. З'ясовано необхідність оптимізації системи фізичного виховання та оздоровлення дітей дошкільного віку шляхом використання різноманітного арсеналу засобів фізичної культури.

Ключові слова: пізнавальна діяльність, активність, самостійна пошукова діяльність, активні методи навчання, українські народні рухливі ігри.

Вивчення особливостей розвитку сучасної дошкільної освіти засвідчує, що фахова підготовка вихователів дітей дошкільного віку має відповідати принципам інтеграції, гнучкості, мобільності та повною мірою відповідати вимогам, що закладені в структурі їх професійної діяльності нормативними документами, які визначають діяльність у сфері дошкільної освіти. Це повною мірою стосується і фахової підготовки майбутніх вихователів до здійснення дійового впливу на збереження здоров'я дітей, їх фізичного розвитку. У контексті здоров'язбереження вважаємо за доцільне розглянути проблему використання українських народних рухливих ігор у фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми дошкільного віку. Незаперечним є той факт, що у філософії українських народних традицій серед різноманітних засобів фізичного виховання та оздоровлення народні ігри посідають особливе місце. І так само неспростовним є те, що українські народні рухливі ігри мають величезні можливості для гармонійного розвитку і виховання дітей дошкільного віку. Цілком правомірно впливає необхідність вивчати та впроваджувати в систему освіти досвід використання самобутніх традицій, засобів і форм фізичного виховання українського народу. Залучення дитини до засвоєння культурних і духовних здобутків нації потребує від

педагогів високого професіоналізму, готовності практично реалізовувати підходи до здоров'я та фізичного розвитку дітей крізь призму народних традицій у власній професійній діяльності, а значить підвищення якості фахової підготовки.

Ефективному впровадженню народних ігор в освітній процес присвячено дослідження О. Богиніч, А. Богуш, Е. Вільчковського, А. Вольчинського, О. Воропай, Г. Воробей, Н. Донченко, Н. Лисенко, Н. Луцан, М. Мельничук, С. Мудрика, В. Пилата, Є. Приступи, Н. Рогальської, В. Скуратівського, А. Цюся та ін. У монографії Є. Приступи, О. Слимаковського, О. Лук'янченка обґрунтовано етнопедагогічні аспекти становлення і розвитку українських народних ігор, виявлено тенденції та особливості їх функціонування у суспільстві [4]. У наукових дослідженнях А. Цюся визначено структуру, форми і засоби фізичного виховання у весняній, літній, осінній і зимовій календарній обрядовості українців та розкрито роль народних ігор у сімейному фізичному вихованні дітей. Дослідник акцентує, що народні ігри впливають на світ емоцій, естетичних смаків, етичних аспектів особистості [6]. Досить вагоме твердження знаходимо у наукових доробках А. Богуш, яка вважає джерелом народних традицій почуття радості, що охоплює всі народні дійства, звичаї, обряди та міститься у різноманітних фольклорних жанрах [1]. Суголосною із вищезазначеними є думка О. Богиніч, яка вважає істиною той факт, що позитивні емоції, почуття задоволення, гарні та добрі думки і слова створюють міцний фундамент для благополучного життя кожної людини. За твердженням дослідниці, завдяки використанню українських народних ігор у практиці роботи закладів дошкільної освіти реалізується принцип національної спрямованості [1; 3].

Здійснений нами аналіз наукових досліджень засвідчує значущий виховний потенціал українських народних рухливих ігор, що полягає у залученні дітей до традицій, звичаїв, вірувань і культури українського народу, у збагаченні уявлень про навколишній світ, у розвитку кмітливості, витримки, вихованні сміливості, доброзичливості і товариськості, збагаченні рухового досвіду та розвитку фізичних якостей.

Саме тому обґрунтування методичних основ підготовки студентів до використання українських народних рухливих ігор в освітньому процесі закладу дошкільної освіти вважаємо одним із важливих шляхів реалізації діяльнісного компонента фахової підготовки педагогів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, що й визначило **мету дослідження**. З огляду на мету розглянемо основні фактори, що актуалізують зазначену проблему.

Результати аналізу наукових доробок О. Богиніч переконливо свідчать, що сутність методичних основ фахової підготовки полягає у визначенні основних закономірностей побудови освітнього процесу (діяльності викладача, студента та їх взаємодії); доцільного застосування педагогічного інструментарію оптимізації діяльності та взаємодії (методи, прийоми, засоби та організаційні форми навчання); забезпечення результативності підготовки відповідно до специфіки цілей та змісту фахової підготовки [2]. Враховуючи вищезазначене, ми переконані у необхідності посилення професійно-практичної спрямованості фахової підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти, що зумовлює адекватний вибір методичного інструментарію підготовки, насамперед активізацію пізнавальної діяльності студентів та вибір активних методів навчання. Це повною мірою стосується і фахової підготовки студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку, а в контексті мети нашого дослідження – підготовки до використання українських народних рухливих ігор в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Навчальним планом підготовки бакалаврів дошкільної освіти передбачено курс “Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”, метою якого є формування фахової компетентності майбутніх педагогів у царині фізичного виховання і розвитку дітей дошкільного віку. До змісту програми навчальної дисципліни “Методика фізичного виховання дітей дошкільного віку” включено тему “Українські народні рухливі ігри” та передбачено: вивчення українських народних рухливих ігор як дійового засобу всебічного розвитку дітей дошкільного віку в умовах національного відродження; види ігор та їх характеристика (сезонно-обрядові, побутові, ігри-забавлянки, ігри-забави, ігри-ловитки та ін.; особливості методики проведення українських народних рухливих ігор; використання малих фольклорних жанрів під час проведення народних рухливих ігор (заклички до сил природи та дітей, зговірки, лічилки, мирилки, мовчанки, прислів'я та приказки); ознайомлення з народними атрибутами до ігор).

У результаті вивчення змістового компонента теми у студентів мають бути сформовані такі *базисні компетенції*:

– знати теоретичні й методичні основи українських народних рухливих ігор;

- знайомити дітей з різними видами українських народних рухливих ігор;
- знати та вміти використовувати малі жанри українського фольклору під час проведення українських народних рухливих ігор;
- уміти доцільно підбирати й проводити з дітьми дошкільного віку українські народні рухливі ігри та оцінювати їх ефективність;
- уміти розроблювати варіанти рухливих ігор.

Зупинімося конкретніше на проблемі активізації пізнавальної діяльності студентів під час вивчення теми “Українські народні рухливі ігри” та основних механізмах підвищення якості засвоєння студентами цієї теми. Принагідно зазначимо, що з програмою курсу та лекційним матеріалом студенти мають можливість ознайомитися та вивчити заздалегідь (метод перевернутого навчання).

Під час лекційних занять студенти дізнаються про *характерні особливості сезонно-обрядових ігор*, що були частиною певного календарного обряду на Різдво, Великдень, Масляну, Івана Купала, свята першої борозни, обжинків та ін. Це ігри “Подоланочка”, “Кривий танок”, “Горішок”, “Горюдуб”, “Перепілочка”, “Горобейко” та ін. Назви сезонно-обрядових ігор студенти мають навести самостійно (виконати заздалегідь запропоноване викладачем домашнє завдання). Крім цього, студентам пропонується підготувати історію-зацікавлення до гри (ознайомити дітей у доступній і цікавій формі з походженням гри, атрибутами, розповісти, як раніше грали в цю гру). Викладач заздалегідь пропонує студентам підготувати цікавинки про конкретні ігри, н-д, “Подоланочку”, “Кривий танок”, “Горюдуб”, або ж за вибором студентів. Можемо ствердно зазначити, що самостійно висвітлюючи питання, студенти одержують задоволення від результативності своєї роботи.

Знайомлячись із *побутовим іграми*, студенти дізнаються, що ці рухливі ігри відображають побут народу, певні соціальні стосунки, норми та правила поведінки, працю. Це такі ігри: “Сірий кіт”, “Куй, куй, ковалі”, “Гуси”, “Нема пана вдома”, “Мак”, “Квочка”, “Повадився журавель”, “Вовк і кози”, “Горщечки”, “У конопель” та ін. Під час лекційного заняття вважаємо за доцільне запропонувати студентам пограти в гру “Куй, куй, ковалі”. *Зміст: діти ходять по колу звичайним кроком на слова:*

Куй, куй, ковалі,
То великі, то малі,
А старого коваля
Посадили на коня.
Біжать приставним кроком на слова:
А стару ковалицю
Посадили на телицю
Діти виконують підскоки на слова
А маленьких ковалят
Посадили на телят

На слова “Гей, цоб, тр-р!” діти раптово зупиняються.

Після програвання запропонувати студентам пояснити дітям слова “коваль”, “телиця”, “телята” та визначити, для дітей якої вікової групи ця гра.

Під час лекції студенти мають можливість ознайомитися із веселими *іграми-забавами та іграми змагального характеру* (“У річку – гоп!”, “Бій півнів”, “Півник”, “Гоп-гоп”, “Гречка”, “Батько”, “Печу, печу хлібчик”, “Перетягування бука”, “Ледачий Гриць” та ін.). Варто запропонувати студентам пограти в гру “Гоп-гоп”. *Зміст: Діти стоять у колі, не тримаючись за руки. Разом з вигуками “Гоп-гоп-гоп”, всі тричі пристукують об землю лівою ногою. На слова “Гу-ту-ту” – виконуються пристуки правою ногою. Співаючи “Вари кашу круту”, діти ілюструють правою рукою, як треба мішати великою ложкою кашу. На слова “Підливай молока” разом із правою рукою діє ліва рука, вона ніби тримає глечик з молоком і ритмічними рухами підливає його в кашу. На слова “Нагодуй козачка” діти починають з лівої ноги ходьбу на місці, вільно розмахуючи руками:*

Гоп-гоп-гоп, гу-ту-ту
Вари кашу круту,
Підливай молока,
Нагодуй козачка.

Слід звернути увагу студентів, що серед українських народних рухливих ігор усіх видів

багато *хороводних*: “Мак”, “Подольночка”, “”Куй, куй, ковалі”, “Чий віночок краший”, “Зайчик”, “Шевчик” та ін. Ці ігри мають текст (пісню) – супровід до рухів, рухи нерідко танцювального характеру, а також головного героя. Зазначити, що хороводні ігри дуже люблять діти. Доречним буде проблемне питання до студентів: Як видумаете, чому хороводні ігри (н-д, “Подольночка”) подобаються дітям? Студенти мають зробити самостійні висновки, після яких – обов’язкове доповнення викладача.

Окремим питанням для розгляду під час лекції може бути атрибути та інвентар до українських народних рухливих ігор. Це розширить світогляд майбутнього вихователя, спонукатиме до пошукової діяльності. Доцільним тут буде заздалегідь запропоноване домашнє завдання: у процесі самостійної пошукової діяльності підготувати цікаві розповіді про те, як колись робили м’ячі для дитячих ігор, які використовували палиці для відбивання м’яча тощо. Можна озвучити студентам слова: гилка, скраклі, ходулі, цурка, швигалка та запропонувати подумати, що вони означають чи оперативно знайти відповідь (або ж запропонувати після лекції знайти значення цих слів).

У процесі лекції важливим питанням для вивчення зі студентами є методика проведення українських народних рухливих ігор. Зауважимо, що під час проведення народних ігор використовуємо традиційну методику рухливих ігор, але з урахуванням певних особливостей народних ігор. Доречним буде таке проблемне питання до студентів: які особливості народних ігор слід ураховувати під час їх педагогічного супроводу? Після самостійних умовиводів студентів підвести їх до формулювання загального висновку.

У процесі лекційного заняття важливо зорієнтувати студентів на широке використання малих художніх форм ігрового фольклору у певних моментах гри.

Для збору дітей вчимо застосовувати *заклички (заклички)*:

Ха, ха, ха, гі, гі, гі!
Хто спритніший з нас у грі?
Івасики, Оксанки,
Андрійки і Мар’янки!
Хто з вас швидший, покажіть!
Ну, хто перший прибіжить?

Для вибору ведучих радимо використовувати *лічилки*. Студенти дізнаються по лічилки-нісенітниці, що краще вписуються в хід проведення ігор-забав, оскільки теж мають розважальний характер.

Сидір, Мидір і Каленик
Збудували тут куреник.
У куренику сидять,
По варенику їдять.

У розподілі гурту дітей на підгрупи (команди) допомагають *зговірки*. Навівши студентам приклади зговірок для поділу дітей на групи чи команди, пропонуємо скласти прості зговірки з різними зачинами типу “Що тобі подарувати – букет квітів чи моток ниток? Що більше любиш – солодку грушку чи м’яку пампушку?” (самостійна робота у невеликих групах). Це сприяє розвитку творчих здібностей і краще готує до практичної роботи.

Звертаємо увагу на традиційні для українських народних рухливих ігор способи вибору ведучих чи розподілу на команди: жеребкування, розкручування “стрілочки”, замірялочки на довгій палиці та ін. Знання цих прийомів допоможе студентам уникати штамів у майбутній професійній діяльності. У контексті вищесказаного слід запропонувати студентам назвати предмети, що можуть бути жеребками (палички різної довжини, паперові смужки різної довжини, жолуді, каштани, горішки, осіннє листя з різних дерев чи різного кольору, гудзики, скручені папірці з умовними позначками посередині та ін.).

Доцільним буде запропонувати студентам проблемне питання: що слід ураховувати, використовуючи різні способи вибору ведучих?

Для усунення конфліктів, суперечок, що можуть виникнути між дітьми в ході гри, найкраще використовувати *мирилки*:

Мир-миром назавжди.
Не сварімось я і ти!
Бо ми з тобою
Один без другого

*Не зможемо прожити
І дня одного.
Тобі яблучко, мені – грушечка,
Не сварімося, моя душечко!
Мені яблучко, тобі – зернятко,
Не сварімося, моє серденько!*

Для заспокоєння дітей, відновлення під час гри належної дисципліни можна вдатися за допомогою до мовчанок:

*Іду додому на зелену соломку,
На тій соломі сидить жаба.
Хто писне, той жабу лизне.
Мені можна говорити сто раз,
А іншому – ані раз.*

Для підведення підсумків, мотивованого аналізу та оцінювання дій, поведінки, взаємовідносин дітей у грі після її закінчення вчимо студентів використовувати *народні прислів'я або приказки*. Їхня афористичність, лаконічність, точність іноді варті більше, ніж довгі повчання і моралізаторство вихователя. Підібрати вислів, що відповідає певній педагогічній ситуації, непросто, тож слід навчитися грамотно оцінювати ці ситуації. Н-д, дитина виявила в грі чуйність, допомогла іншій дитині – вихователь схвалить: “Добре слово краще за цукор і мед” або “В лиху годинку пізнаєш вірну людину”.

Не тільки малі жанри усної народної творчості, а й мелодії ігрових пісень, хороводів, музично-ритмічні рухи залучають студентів до народного мистецтва, збагачують їх духовно, підживлюють національне коріння в молодому поколінні педагогів.

Самостійне проведення студентами українських народних рухливих ігор під час практичних занять вчить їх перевтілюватися, наслідувати, формує навички драматизації, що дуже важливо для набуття професійного досвіду.

Під час роботи над темою, звертаємо увагу, щоб українські народні рухливі ігри засвоювалися студентами не як окремий оригінальний вид фізичних вправ, а у системі всієї здоров'язбережувальної діяльності закладу дошкільної освіти. Ця тема курсу містить у собі можливості для формування у студентів системи теоретичних знань, практичних умінь і навичок грамотного, доцільного використання народних рухливих ігор у педагогічному процесі закладу дошкільної освіти. Ми наводимо варіанти застосування цих ігор:

– у малих формах активного відпочинку, ранковій гімнастиці під час вивчення теми “Фізкультурно-оздоровчі заходи в розпорядку дня”;

– у самостійній руховій та ігровій діяльності дітей на прогулянках, під час прогулянок-походів, фізкультурних розваг і свят, днів здоров'я у процесі вивчення теми “Забезпечення рухової активності дітей у повсякденній життєдіяльності”;

– під час занять з фізичної культури мішаного, сюжетного та ігрового типів у процесі опанування теми “Заняття з фізичної культури”.

Безперечно, навчаючи студентів проведенню українських народних рухливих ігор, ми розкриваємо перед ними один із секретів організації цікавої роботи, спрямованої на своєчасний, повноцінний і гармонійний розвиток особистості дитини.

Використана література:

1. Беленька Г. В, Богініч О. Л., Машовець М. А. Здоров'я дитини – від родини. Київ: СПД Богданова А. М., 2006. 220 с.
2. Богініч О. Л. Шляхи вдосконалення системи підготовки фахівців дошкільної освіти. URL: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/ (дата звернення: 26.06.2019).
3. Богініч О. Л. Фізичне виховання дошкільників засобами гри: навч.-метод. посіб. Київ: СП “ЧИП”, 2001. 126 с.
4. Приступа Є. Н., Пилат В. С. Традиції української національної фізичної культури. Л.: Троян, 1991. Ч. I. 104 с.
5. Українські рухливі ігри для дітей 5-6 років: методичний посібник для вихователів дошкільних закладів / укл. А. Я. Вольчинський. Київ: ІЗМН, 1996. 96 с.
6. Цьось А. В. Розвиток фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку XIX ст.: дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2005. 427 с.

References:

1. Bielenka H. V., Bohinich O. L., Mashovets M. A. Zdorovia dytyny – vid rodyny. Kyiv: SPD Bohdanova A. M., 2006. 220 s.
2. Bohinich O. L. Shliakhy vdoskonalennia systemy pidhotovky fakhivtsiv doshkilnoi osvity. URL: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_9/ (data zvernennia: 26.06.2019).
3. Bohinich O. L. Fizychnе vykhovannia doshkilnykiv zasobamy hry : navch.-metod. posib. Kyiv : SP "ChYP", 2001. 126 s.
4. Prystupa Ye. N., Pylat V. S. Tradytzii ukrainskoi natsionalnoi fizychnoi kultury. L. : Troian, 1991. Ch. I. 104 s.
5. Ukrainski rukhlyvi ihry dlia ditei 5-6 rokiv : metodychnyi posibnyk dlia vykhovateliv doshkilnykh zakladiv / ukl. A. Ya. Volchynskyi. Kyiv : IZMN, 1996. 96 s.
6. Tsos A. V. Rozvytok fizychnoho vykhovannia na terytorii Ukrainy z naidavnishykh chasiv do pochatku XIX st. : dys. ... d-ra nauk z fiz. vykhovannia i sportu : 24.00.02 / Volyn. derzh. un-t im. Lesi Ukrainky. Lutsk, 2005. 427 s.

Гаращенко Л. В., Литиченко Е. Д. Подготовка студентов к проведению украинских народных подвижных игр в образовательном процессе заведения дошкольного образования: методическое выражение.

В статье освещается проблема подготовки будущих педагогов к профессиональной деятельности в области физического воспитания и оздоровления детей дошкольного возраста. Рассмотрены методические аспекты подготовки будущих воспитателей к проведению украинских народных подвижных игр с детьми дошкольного возраста. Обоснована целесообразность использования активных методов обучения с целью качественного овладения будущими педагогами профессиональным опытом в сфере физического развития детей дошкольного возраста. Становится очевидной необходимость оптимизации системы физического воспитания дошкольников с использованием разнообразного арсенала средств физической культуры.

Ключевые слова: познавательная деятельность, активность, самостоятельная поисковая деятельность, активные методы обучения, украинские народные подвижные игры.

Garashhenko L. V., Litichenko H. D. Students preparation to conduct national ukrainian mobile games in the educational process of preschool education: methodical expression.

The article elucidates the problem of preparing future teachers for professional activity of physical education and improvement of preschool age children. It reviewed the methodical aspects of preparing future teachers for conducting Ukrainian national mobile games for preschool age children. It substantiated of using active teaching methods for the qualitative mastering of future teachers by professional experience of physical education. It necessity has been found the optimization of the system of physical education and improvement of preschool age children by using the various arsenals means of physical culture.

Keywords: cognitive activity, activity, activity independent search activity, active teaching methods, Ukrainian national mobile games.

УДК 159.9.016.2:316.6-047.22

Губарєва Д. В.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОКАЗНИК ОСОБИСТОСТІ

Основна ідея сучасної парадигми освіти – це формування ключових компетенцій, що тісно пов'язане з інтелектуальним розвитком особистості, адже розумовий розвиток надає можливість адаптуватися особистості під те середовище в якому вона перебуває. У статті розглянуто термін "інтелект", види та чинники які впливають на його показники. Встановлена залежність між інтелектуальним розвитком та соціальним середовищем. Показано місце та роль соціальної компетентності у процесі формування інтелекту.

Ключові слова: інтелект, види інтелекту, чинники інтелектуального розвитку, соціальна компетентність, рівні сформованої соціальної компетентності, соціальне середовище.

Починаючи з епохи Просвітництва світова парадигма обертається навколо суб'єкта – тобто людини. Кожна сфера світових поглядів ставить особистість на вершину свого прогресу, тому цілком закономірно, що соціологічні науки ретельно вивчають структуру людини, її